

מאמר
והנה פרח מטה אהרן – ה'תשל"ד

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לשי"פ קרח, הי' תמוז, ה'תשי"פ

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לזכות

יוסף בן אסתר

מיכאלשויילי

בקשר עם יום הולדתו החמישים – כ"ו סיון
לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות
מתוך אושר, שמחה והרחבה בגו"ר
ולשנת הצלחה רבה ומופלגה
ונחת רוח חסידותי מכל יוצאי חלציו
ברוב טוב גשמי ורוחני ומתוך שמחה וטוב לבב
ויצליח בכל אשר יפנה באופן דלמעלה מדרך הטבע

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה.

הגיע מבית הכורך

תורת מנחם

ספר המאמרים תשל"ב

בספר זה, מאמרים ומענות חדשים שלא ראו את אור הדפוס

מאמרים אלו נלקטו אחד אחד מסלילי הקלטה ורשימות

שנרשמו בשעתם ע"י החוזרים שיחיו, ונשארו בכתובים עד לאחרונה

הספר נשלח לבתי המנויים

*

ניתן להשיג בחנות קה"ת בארה"ב ובאה"ק

ובחנויות הספרים המובחרות

www.lahak.org

או בטלפון: בארה"ב 718-604-2610; באה"ק 03-9606-018

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ קרח, ה' תמוז הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה והנה פרח מטה אהרן גו', שנאמר בהתועדות ש"פ קרח, ב' תמוז, ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

בדר"ח תמוז, ה'תש"פ,

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ב

בי"ה, ט' שבט תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' משה אל"י שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מיום ההילולא של רבנו הזקן, והקודמו, ויהי רצון שתכה"י יבשר טוב מהפצת המעינות חוצה, ובזה גם מפעולותיו הוא, ובשלשת הקוים והאופנים הידועים – בגופו בממונו ובנשמתו, שבה הוא גם השפעה על הזולת בכגון דא, ומובן שגם על זה נצטוינו מעלין בקדש, וכל המוסיף מוסיפין לו.

בברכת הצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

תוכן המאמר

העילוי דפרח מטה אהרן שניתוסף לאחרי מחלוקת קרח – כמשל תוקף התגברות המים ע"י מניעה ועיכוב הליכת המים, כידוע בענין מן המיצר גו' ענני במרחב, כמבואר גם בד"ה מן המיצר תרפ"ז.
הביאור במ"ש בטחו בהוי' עדי עד כי בי"ה הוי' צור עולמים (שנתבאר גם במאמר הנ"ל) – שענין הבטחון הוא רק בבחי' שבה יש תפיסת מקום לעבודת האדם בקיום התומ"צ, שלכן סמוך ובטוח בה' שימלא מבוקשו, משא"כ בדרגא שעלי' אמרו מה איכפת לי' כו', לא שייך ענין הבטחון, אלא רק לחסות בה', בבחי' מקיף. אבל יש דרגא נעלית יותר, שעלי' נאמר „בטח עליו“, „השלך על ה' יהבך“, ודוקא שם הוי"ע הבטחון, כיון שמצד התלבשות פנימיות המקיף בחו"ב – י"ה (שלמעלה מהוי") – נמשכת ההשפעה למקום הראוי דוקא. וזהו מן המיצר קראתי י"ה (ועי"ז) ענני במרחב י"ה – י"ה דוקא.
וההוראה – שצריך לילך לבטח דרכו, ועי"ז יתבטלו המניעות והעיכובים, ותהי' ההמשכה מלמעלה באופן דעד מהרה ירוץ דברו.

ב

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (גערליצקי, תשנ"ה).
מוה' משה אל"י: גערליצקי, מאָנטרעאַל. אגרות נוספות אליו – אג"ק ח"י אגרת ג'קנה, ובהנסמן בהערות שם. ח"ל אגרת יא'תקמב.
ובשלשת הקוים .. בגופו בממונו ובנשמתו: ראה ארחות צדיקים שי"ז (שער הנדיבות) – הובא באוה"ת וירא צ, ב; ונתבאר בסה"מ תרפ"ט ע' 90 ואילך. ועוד.
נצטוינו מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.
וכל המוסיף מוסיפין לו: ביצה טז, א.

בס"ד. ש"פ קרח, ב' תמוז, ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

והנה פרח מטה אהרן וגו' ויגמול שקדים¹. ומבואר בזה בלקו"ת² (וגם בסה"מ צ' להצ"צ³), להבין למה שקדים, הנה שקדים הם ממהרים להגמר יותר מכל הפירות ותבואות, וע"כ נקרא שקד שהוא ענין מהירות, כמ"ש⁴ מקל שקד גו' כי שקד אני על דברי לעשותו. וזהו רמז על הכהונה, כי הנה אהרן אותיות נראה⁵, שעל ידו היו כל ההתגלות והמשכות האורות מלמעלה למטה במהירות גדולה בלי שום עיכובים. וכפי שממשיך לבאר (ובארוכה בקונטרס ומעין⁶), שכיון שההמשכה מלמעלה למטה, מרום המעלות עד למטה, צריכה לעבור דרך השתלשלות מדרגות רבות, הרי יש אפשרות שיהי' עיכוב וכיו"ב באופן ההמשכה כו'. אמנם כשנמשך האור והשפע מלמעלה ע"י אהרן וכל הכהנים שנושאים את ידיהם ומברכים את העם בברכת כהנים, אזי השפע היא נמשכת במהירות דרך כל העולמות באין מונע ומעכב, וכמ"ש⁷ עד מהרה ירוץ דברו, שפירושו שהשפע הולך במהירות כו' [לא רק מהירות בכמות, אלא גם מהירות באיכות, היינו, שהאור והשפע נמשך למטה כפי שהוא למעלה]. וטעם הדבר הוא לפי ששורש ומקור ההמשכה הוא מבחי' רב חסד, שהוא חסד עליון שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן המשכתו היא באופן שאין מונע ומעכב בעדו, וכמשל נהר גדול במאד שהליכת המים היא בתגבורת גדולה, ולא יוכלו עצים ועפר וכיו"ב לעכב הליכת המים, כי הנהר הלוך ילך כמנהגו וישטוף העצים והעפר המעכבים כו'.

(ב) **ויש** להוסיף בזה, בהקדים, שהמאורע דמטה אהרן (שמורה על מעלת הכהונה שעל ידה באה ההמשכה מלמעלה באופן דעד מהרה ירוץ דברו) הי' לאחרי המחלוקת של קרח על הכהונה, לפי שרצה לעשות מהגבורות עיקר, שזהו ענינם של הלויים שהם מבחי' הגבורות,

(1) פרשתנו יז, כג.

(2) פרשתנו נה, ג ואילך.

(3) דרמ"צ קיב, א ואילך.

(4) ירמ"א, א יא"ב.

(5) ראה לקו"ת בהעלותך ל, סע"א.

(6) מאמר יז ואילך.

(7) תהלים קמז, טו.

(8) ראה לקו"ת פרשתנו שם נד, סע"ב

ואילך.

הוספה

א

בי"ה, א' אייר ה'תשי"ז.

ברוקלין, נ.י.

תלמידי בי"ס אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש
אשר באה"ק ת"ו,
כתת הרב מוה' שניאור זלמן הלוי שי

שלום וברכה!

באיחור זמן קבלתי הפ"נ שלהם הכתובים לרגלי יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וקראתים בעת רצון על הציון הק' שלו. ובודאי אשר כרועה נאמן מעורר גם עתה כ"ק מו"ח אדמו"ר, רחמים רבים, על השייכים אליו בתכ"י להמצטרך להם ולמילוי משאלות לבם לטובה. ובזה גם כן על כל אחד מהם מתאים לתוכן כתבו בהפ"נ שלו, אלא שמוכן שעל כל אחד להכשיר את עצמו לקבלת ברכות נותן התורה והמצוה הוא השם יתברך ויתעלה, על ידי הנהגתו מתאים להוראת התורה, ובהנוגע אליהם ביחוד, לימוד התורה בהתמדה ושקידה, קיום המצות בהידור ובשמחה, ובזה שמיעה בקול הורים ומורים שיחיו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון. בברכה שתבשרו טוב בכל האמור ותעלו מעלה מעלה בלימוד התורה ביראת שמים וקיום מצותי.

א

מוה' שניאור זלמן הלוי: לוי"ן, פ"ת.

ואין לך דבר העומד בפני הרצון: ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.

(ו) **והנה** כדי להגיע להגיע למדריגה נעלית זו, הרי זה ע"י ענין המיצר דוקא, שאז הקריאה היא מן המיצר, שהוא מקום צר ולחץ ביותר, וכמו היושב בבית האסורים כו' (כמובא בהתחלת המאמר¹⁶), כמבואר במאמר⁴⁵ שדוקא ע"י דחיקה ולחיצה מגיעים למעלה ומדריגה עליונה יותר כו', וכמאמר⁴⁶ אין התורה מתקיימת אלא במי שמוסר נפשו עליו, ואז אור תורה מחייהו⁴⁷. וזהו³⁴ מן המיצר, דבעת המיצר ולחץ כו' עד אשר כשל כח הסבל⁴⁸, אזי הקריאה היא אל י"ה כו'. ואז ענני במרחב י"ה, שהוא ענין פדי' בשלום⁴⁹, שהוא תורה⁵⁰ אורי⁵¹, דכל העוסק בתורה טל תורה מחייהו⁵² (שזהו"ע תחיית המתים בעבודה, כידוע בענין זוטרא דבכו מחי' מתים⁵³).

(ז) **וענין** זה מהוה הוראה לכל אחד מישראל, וגם נתינת כח שנמשכת מנשיא הדור שפעל פתיחת הענין כו'⁵⁴, שאין להתחשב במניעות ועיכובים, ואפילו דברים המעלימים ומסתירים כו', אלא לילך לבטח דרכו כו', ומתוך שמחה (וכידוע⁵⁵ שעצם היציאה למלחמה מתוך שמחה פועלת הנצחון כו'), ועי"ז מתבטלים כל המונעים ומעכבים המעלימים ומסתירים כו', וכנ"ל ממשל הליכת המים דנהר גדול שהלוך ילך כמנהגו וישטוף כל הדברים המעכבים כו'. ואז גם ההמשכה מלמעלה היא מבחי' רוב חסד, שהולך ונמשך באופן דעד מהרה ירוץ דברו, כמו שפרח מטה אהרן ויגמול שקדים, וע"פ הידוע בענין בהעלותך את הנרות⁵⁶, הרי זה נמשך ע"י אהרן לכללות נש"י ולכל אחד מישראל (כלשון הכתוב⁵⁷ ואתם תלוקטו לאחד אחד בית ישראל), ובאופן דאהרן אותיות נראה, שיומשך האור למטה להיות נראה אור⁵⁸, לעיני בשר⁵⁹.

45) סה"מ תרפ"ז שם (ע' קצד).
 46) ראה ברכות סג, ב.
 47) ראה כתובות קיא, ב.
 48) נחמי' ד, ד.
 49) ע"פ תהלים נה, יט.
 50) משלי ו, כג.
 51) ראה שערי תשובה ח"א נז, א. סה"מ
 תרנ"ט ע' קסג [קעה]. תש"ד ע' 108.
 52) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תלא. תניא
 ספלו.
 53) ראה ע"ז י, ב. ספר השיחות תש"ג ע' 99.
 54) ראה סה"מ תרע"ח ע' רפג.
 55) ראה ספר השיחות תש"ה ע' 59.
 56) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך.
 57) ישעי' כז, יד.
 58) תהלים לו, י. לקו"ת סוף פרשתנו.
 59) חסד הסיום (המור"ב).

שהו"ע הרצוא והעלי' למעלה כו'. וכמבואר בלקו"ת במאמר שלפנ"ז ד"ה ועבד הלוי הוא⁹, שהפי' בזה כמ"ש בזהר¹⁰ שכל עבודת הלויים היינו להמשיך מבחי' הוא, בחי' בינה, עלמא דאתכסיא, והיינו, להוציא המדות אהוי"ר מההעלם (דבחי' הוא, עלמא דאתכסיא) אל הגילוי, שהו"ע הרצוא להיכלל למעלה כו', שנוגד מההתבוננות בגדולתו ית', שהוא בחי' מוחין דאימא כו'. ולכך היתה עבודתם בשירה כפה בקול ובזמרה בכלי כו'¹¹, וכענין כל בעלי השיר יוצאין בשיר¹², שהו"ע היציאה מההגבלה להיכלל באוא"ס כו'. ולאח"ז הי' הענין דמטה אהרן שמדגיש את מעלת הכהנים דוקא, שענינם הוא ההמשכה מלמעלה למטה, ואילו עבודת הלויים היא באופן דילוו עליך וישרתוך¹³, שהם טפלים בלבד אל הכהנים. ונמצא, שדוקא לאחרי וע"י מחלוקת קרח ניתוסף תוקף בענין הכהונה, ע"ד הידוע בענין מן המיצר גו' ענני במרחב¹⁴, שלפי ערך המיצר והדוחק כן ערך המרחב כו', וכהמשל מאמת המים¹⁵, שדוקא ע"י המניעה והעיכוב וסתימת הליכת המים, נעשה תוקף התגברות המים שהולכים בתוקף ההילוך יותר ועד שמוליכים עמהם גם את הסתימה כו' (ע"ד האמור לעיל בכיאוור הענין דעד מהרה ירוץ דברו ע"פ המשל מתגבורת המים כו').

(ג) **ויש** לקשר ענין זה עם המבואר במאמר ד"ה מן המיצר קראתי י"ה דא' דר"ח תמוז תרפ"ז¹⁶, דהנה, כל קריאה היא קריאה בתפלה לעורר רחמים כו', וא"כ, מהו אומר¹⁷ מן המיצר קראתי י"ה דוקא, דלכאורה הי' צ"ל הקריאה לשם הוי', כמ"ש¹⁸ כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כהוי' אלקינו ככל קראנו אליו, ולמה במקום המיצר הקריאה היא לי"ה, שהם ב' אותיות הראשונות דשם הוי'.

וממשיך במאמר לבאר מ"ש¹⁹ בטחו בהוי' עדי עד כי בי"ה הוי' צור עולמים (שגם בפסוק זה נאמר י"ה, וקודם להוי', היינו, שהוא נעלה יותר מהוי'), דפירושו, שהבטחון בהוי' צריך להיות עדי עד, היינו עד בחי' מדריגת עד (דבבטחון יש כמה מדריגות, והמדריגה היותר

9) נה, ב"ג.
 10) פרשתנו ח"ג קעח, ריש ע"ב.
 11) ראה לקו"ת ברכה צח, ג. ובכ"מ.
 12) שבת רפ"ה. וראה לקו"ת פינחס עז,
 ג. ובכ"מ.
 13) פרשתנו יח, ב. וראה אוה"ת פרשתנו
 ע' תשיח ואילך.
 14) תהלים קיח, ה. וראה סה"מ תקס"ד
 ע' יז. ובכ"מ.
 15) סה"מ תר"ם ח"ב ס"ע תקיג ואילך.
 16) תרס"ט ס"ע קמ. ובכ"מ.
 17) סה"מ תרפ"ז ס"ע קפט ואילך.
 18) ואתחנן ד, ז.
 19) ישעי' כו, ד.

עליונה היא עדי עד), וטעם הדבר הוא לפי כי ב"ה הוי' צור עולמים, לפי שהתהוות העולמות היא בכ' אותיות ראשונות דשם הוי' שהם י"ה, כאמרם ז"ל²⁰ ביו"ד נברא עוה"ב ובה"א נברא העוה"ז.

ד) והענין בזה, ע"פ מ"ש בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי²¹ והצמח צדק²², שענין הבטחון הוא רק בבחי' עד, דקאי על ספירת המלכות, כי הלשון עדי עד קשור עם ענין הזמן, ששרשו מספירת המלכות²³, ועד לכללות בחי' ז"א, כמרומו בתיבת ע"ד, כי, ע' הוא ז"א שכולל ז' ספירות כל אחד כלול מעשר, וד' הוא המלכות, כי שרש הבטחון הוא בבחי' המדות, כמשל האדם שבוטח באהבת חבירו כו', וזהו גם ענין הבטחון בה', שבא מבחי' תוקף ועוז תגבורת המדות אהוי"ר כו', להיות נכון לבו בטוח בה' שלא יעזוב ג"כ חסדו ואהבתו ממנו לעזורו ולמלא בקשתו כו'. אמנם, למעלה מבחי' עד, דהיינו בבחי' י"ה, הנה לשם לא מגיע הבטחון של האדם, כי שם הוא תכלית הביטול שלמעלה ממדריגת האהבה שממנה נמשך הבטחון שמובטח באוהבו האמיתי, ואילו מענין הביטול נמשך הריחוק והשפלות כו', שאז לא שייך כ"כ שיהי' אצלו הרגש של בטחון להיות לבו נכון ובטוח בלי שום ספק כו'. וי"ל גם באופן אחר, שענין הבטחון הוא מצד זה שמקיים תומ"צ ובטל להקב"ה כו', דכיון שהביטול פועל השראת השכינה (כמבואר בתניא²⁴), לכן יכול להיות סמוך ובטוח שיתמלא מבוקשו כו'. אמנם, ענין זה שייך רק בדרגא ששם נוגע ענין התומ"צ כו', משא"כ בדרגא נעלית יותר שענין התומ"צ אינו תופס מקום כו', כמאמר²⁵ וכי איכפת לי' להקב"ה אם שוחט מן הצואר או מן העורף כו', וכמ"ש²⁶ שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, שאינו תופס מקום כלל כו'.

אמנם אף שבבחי' זו לא שייך ענין של בטחון, הנה עז"נ²⁷ טוב לחסות בהוי' מבטוח באדם, מבטוח הוא מלשון וטח את הבית²⁸, שהוא לשון טיחה ודיבוק, שדבקה בחי' זו בפנימיותו ותוך תוכו, ולחסות הוא שחוסה בצל ומקיף שלמעלה, וזהו טוב לחסות בבחינת מקיף שמבחי' הוי' יותר מבחי' השראה פנימית של בחי' אדם העליון כו'²⁹, והיינו,

(20) מנחות כט, ב.	(26) משלי ל, כח. וראה תו"א מקץ לד, סע"ד.
(21) פו, ג ואילך.	(27) תהלים שם, ט.
(22) ח"א ס"ע קפח ואילך.	(28) מצורע יד, מב.
(23) ראה תניא שעהוה"א פ"ז. ובכ"מ.	(29) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ צ, ד.
(24) פרק לה.	
(25) ב"ר רפמ"ד.	

שבבחי' זו לא שייך ענין של בטחון, שהוא לשון טיחה ודביקות, אלא רק לחסות בה', שאינו כמו שמובטח ממש כו'.

ה) אך יש עוד פירוש בענין בטחו בהוי' עדי עד, שעדי עד הוא מלשון ותבואי בעדי עדיים³⁰ (כפי' רש"י שהוא לשון עד, כמו בטחו בה' עדי עד), שהו"ע הקישוטים, ומבואר בלקו"ת פקודי³¹ שקאי על בחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות כו', וקשור גם עם הפי' הפשוט בעד, כמו עד פה תבוא³², דהיינו, שעד כאן שייך בחי' השגה, ולא עד בכלל, שאין בבחי' הכתר שום השגה כלל, באופן שלא קיימא לשאלה כו'³³. אך דוקא מצד בחי' זו שייך ענין הבטחון, וכפי שמבאר במאמר³⁴ שבחי' עדי עד הוא בחי' סוכ"ע, כי כל מה שיש מניעות ועיכובים על לימוד התורה וקיום המצוות הוא מצד הגלות, שזהו לפי סדר ההשתלשלות בבחי' ממכ"ע, משא"כ מצד בחי' סוכ"ע כו'. והענין בזה, כמבואר בר"ח³⁵ כפי' הכתוב³⁶ בטח עליו והוא יעשה, שעליו זה הוא כמו השלך על הוי' יהבך³⁷, דפי' על הוי' היינו בחי' שלמעלה משם הוי', וא"כ, הבטחון הוא דוקא בע"ק שלמעלה מז"א. וכ"כ בר"ח³⁵, שהבטחון נמשך מההשגחה התדירא דעינא פקיא³⁸, שעז"נ³⁹ הנה לא ינום ולא יישן גו', משא"כ בז"א נאמר⁴⁰ עורה למה תישן גו'. ואין סתירה לזה מהאמור לעיל שבדרגא נעלית יותר אמרו מה איכפת לי' להקב"ה כו', ושממית בידים תתפש כו', כפי⁴¹, מצד פנימיות המקיף מגעת ההמשכה רק בקדושה, לבני"י דוקא, באופן שיהיו לך לבדך ואין לזרים אתך⁴².

וי"ל שזהו מה שמסיים בכתוב בטחו בהוי' עד עדי כי ב"ה הוי' גו', שי"ה קודם להוי' שהוא למעלה משם הוי', שמורה על ההמשכה מפנימיות עתיק (פנימיות המקיף) כפי שמתלבשת בחו"ב, י"ה, שע"ז באה למקום הראוי דוקא, כידוע בענין ויוציאנו הוי' אלקינו גו'⁴³, ע"י שאו"א הלבישו לזרעות דא"א כו'⁴⁴.

(30) יחזקאל טז, ז.	(40) שם מד, כד.
(31) ד, ד ואילך.	(41) ראה גם אוה"ת תצוה ח"ז ע' בתצו.
(32) איוב לח, יא.	סה"מ תרנ"ט ע' קנד [קסד]. תרס"ה ע' כו [מב].
(33) ראה זהר ח"א א, ב.	(42) משלי ה, יז.
(34) סה"מ תרפ"ז שם (ע' קצה).	(43) הגדה של פסח פיסקא עבדים היינו.
(35) שער האהבה רפי"ב.	(44) ראה פרי עץ חיים שער חג המצות
(36) תהלים לז, ה.	פ"ז. סידור (עם דא"ח) רצג, ג [תל, א] ואילך.
(37) שם נה, כג. וראה זח"ג עט, ב.	דרמ"צ עט, סע"א ואילך.
(38) זח"ג (אד"ר) קכט, ב ואילך.	
(39) שם קכא, ד.	